

اصطلاحات تجاری و اقتصادی

حمیدرضا اشرف زاده

Reimbursing Bank

بانک پوشش دهنده

بانکی است که در عملیات اعتبار اسنادی از طرف بانک بازکننده اعتبار مأمور تسویه حساب با بانک پرداخت کننده، قبول کننده یا معامله کننده اعتبار می گردد.

اسنادی نبوده و اصولاً هرگاه یک بانک از جانب بانکی دیگر پرداختی را به شخص ثالثی به عمل می آورد، بانکی که به دستور آن پرداخت صورت گرفته (یعنی بانک آمر Principal Bank) باید به بانک پرداخت کننده پوشش دهد.

بانک آمر و بانک پرداخت کننده ممکن است بایکدیگر حسابجاری داشته باشند. در این صورت با بدهکار و بستانکار نمودن حسابها، پوشش مزبور به طور مستقیم بین آنها برقرار خواهد شد. در غیر این صورت مداخله بانک ثالثی که به آن بانک پوشش دهنده می گویند، برای تأمین پوشش

توضیحات: در عملیات اعتبار اسنادی عموماً بانکی واقع در کشور ذینفع (صادرکننده یا فروشنده) از طرف بانک بازکننده، مأمور پرداخت وجه اعتبار، قبولی نویسی برات یا معامله اسناد با ذینفع می گردد. قاعدتاً بانک بازکننده نیز موظف است از بابت هر نوع پرداخت این بانک به ذینفع، با آن تسویه حساب کند یا به اصطلاح وجوهی را که این بانک به ذینفع پرداخته است به آن مسترد دارد. در عرف بانکداری این عمل را پوشش دادن (To Reimburse) می گویند. واضح است که پوشش دادن منحصر به عملیات اعتبار

لازم خواهد بود.

با این فرض که بانک آمر و بانک پرداخت‌کننده در دو کشور مختلف قرار دارند، بین آنها دو نوع حساب متفاوت می‌تواند وجود داشته باشد. به این ترتیب که هر بانک یک حساب به پول رایج در کشور خود یا ارزی دیگر برای بانک خارجی نگهداری می‌کند که به آن حساب ((VOSTRO)) می‌گویند و یک حساب نیز نزد بانک خارجی به پول رایج در کشور خارجی یا یک ارز دیگر دارد که حساب ((VOSTRO)) نامیده می‌شود. کلمه لاتینی ((VOSTRO)) ((مال شما)) و ((NOSTRO)) ((مال ما)) معنی می‌دهد.

اکنون اگر یک بانک ایرانی (مثلاً) بانک ملی ایران و یک بانک خارجی (مثلاً) بانک لندن در نظر گرفته شود، از دیدگاه بانک ملی ایران، حساب بانک لندن نزد بانک ملی ایران به ریال یا ارزی دیگر حساب VOSTRO و حساب بانک ملی ایران نزد بانک لندن به پوند استرلینگ (یا به ارز دیگری مثل دلار) حساب NOSTRO خواهد بود.

برعکس از دیدگاه بانک لندن، حساب بانک ملی ایران نزد بانک لندن به پوند استرلینگ (یا ارزی دیگر) حساب VOSTRO و حساب بانک لندن نزد بانک ملی ایران به ریال یا ارزی دیگر حساب NOSTRO خواهد بود. به این ترتیب هر حسابی که از دیدگاه یک بانک NOSTRO باشد از دیدگاه بانک دیگر VOSTRO تلقی خواهد گردید.

اکنون فرض می‌شود در یک معامله تجاری بخصوص، بانک لندن اعتباری به نفع ذینفع (صادرکننده) ایرانی افتتاح کرده و بانک ملی ایران مأمور است وجه اعتبار را به ذینفع بپردازد. برحسب آنکه پرداخت به پوند باشد یا به ریال دو حالت مختلف در تأمین پوشش به وجود خواهد آمد. از طرف دیگر وجود یا عدم وجود حسابهای مذکور بین دو بانک نیز دو حالت را در پرداخت به ریال و دو حالت دیگر را در پرداخت به پوند به وجود خواهد آورد که جمعاً چهار حالت به شکل زیر نتیجه خواهد شد (در تمامی حالات حسابها از دیدگاه بانک لندن نام‌گذاری شده است):

اکنون با توجه به شکل فوق نحوه تأمین پوشش برای بانک ملی ایران از طرف ((بانک لندن)) در حالتهای فوق تشریح می‌گردد.

(۱) بانک ملی ایران وجه اعتبار را برحسب پوند به ذینفع می‌پردازد. بانک ملی ایران نزد بانک لندن حساب به پوند استرلینگ (حساب VOSTRO) دارد؛

نحوه پوشش: حساب بانک ملی ایران نزد بانک لندن به پوند معادل مبلغ پرداخت شده بستانکار می‌شود.

(۲) بانک ملی ایران وجه اعتبار را برحسب پوند به ذینفع می‌پردازد. بانک ملی ایران نزد بانک لندن حسابی به پوند استرلینگ (حساب VOSTRO) ندارد؛

نحوه پوشش: بانک لندن وجه پرداختی را به دفتر بانک ملی ایران در لندن می‌پردازد. در صورتی که بانک لندن در ایران شعبه داشته باشد می‌تواند از طریق آن وجوه پرداخت شده را به بانک ملی ایران مسترد دارد. در غیر این صورت به بانک دیگری دستور می‌دهد مطالبات بانک ملی ایران را بپردازد.

(۳) بانک ملی ایران وجه اعتبار را برحسب ریال به ذینفع می‌پردازد. بانک لندن نزد بانک ملی ایران حساب به ریال (حساب NOSTRO) دارد؛

نحوه پوشش: حساب بانک لندن نزد بانک ملی ایران به ریال، معادل مبلغ پرداخت شده بدهکار می‌شود.

(۴) بانک ملی ایران وجه اعتبار را برحسب ریال به ذینفع می‌پردازد. بانک لندن نزد بانک ملی ایران حساب به ریال (حساب NOSTRO) ندارد؛

نحوه پوشش: بانک لندن به شعبه‌ای از بانک ملی ایران که بانک لندن نزد آن حساب NOSTRO دارد و در ایران واقع است دستور می‌دهد مطالبات بانک ملی ایران را بادهکار نمودن حساب مذکور بپردازد. اگر بانک لندن در ایران شعبه داشته باشد می‌تواند از طریق آن وجوه پرداخت شده را به بانک ملی ایران مسترد دارد. در غیر این صورت به بانک دیگری دستور می‌دهد مطالبات بانک ملی ایران را بپردازد.

در مثال فوق ملاحظه می‌شود هنگامی که بانکها بایکدیگر حساب VOSTRO و NOSTRO نداشته باشند برای تأمین پوشش، مداخله بانک ثالثی لازم است. این بانک ثالث می‌تواند شعبه‌ای از بانک ملی ایران در لندن یا بانک لندن در ایران یا یک بانک دیگر واقع در انگلستان، ایران یا کشوری ثالث باشد که به تبعیت از مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی مصوب سال ۱۹۸۳ مندرج در نشریه شماره ۴۰۰ همه آنها را بانک پوشش دهنده می‌نامیم. در حال بانک ملی ایران پس از آنکه اعتبار را پرداخت، قبول یا معامله نمود اسناد را مستقیماً برای بانک لندن ارسال می‌نماید و نقش بانک پوشش دهنده تنها

تأمین پوشش برای بانک ملی ایران است. البته ذینفع ایرانی و واردکننده انگلیسی می‌توانند بهای کالا را به وساطت عامل دیگری غیر از بانک رد و بدل نمایند. با حذف بانک به عنوان واسطه پرداخت میان ذینفع و واردکننده، شرکت کشتیرانی که کالا را از ذینفع ایرانی تحویل گرفته و به واردکننده انگلیسی تحویل می‌دهد واسطه پرداخت قرار می‌گیرد. در این صورت باید به واسطه پرداخت پوشش داده شود. ابتدا واردکننده انگلیسی بهای کالا را در لندن به دفتر شرکت کشتیرانی می‌پردازد.

به این ترتیب به واسطه پرداخت، یعنی شرکت کشتیرانی، پوشش داده می‌شود. شرکت کشتیرانی با کشتی حمل‌کننده کالا تماس برقرار نموده و دستور می‌دهد بهای کالا را پس از تحویل در عرشه به ذینفع ایرانی بپردازد.

در موارد خاصی ممکن است بانک ملی ایران که مأمور پرداخت، قبولی‌نویسی یا معامله اسناد با ذینفع شده است از بانک لندن درخواست کند که ترتیبی فراهم آورد که بانک پوشش‌دهنده تأمین پوشش را تأیید نماید. هر چند این حالت امکان‌پذیر است اما بانک لندن نباید بانک ملی ایران را موظف نماید رعایت شرایط و ضوابط اعتبار و مطابقت کامل اسناد را برای بانک پوشش‌دهنده تأیید کند. بند الف بیست و یک مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی سال ۱۹۸۳ مقرر می‌دارد: هرگاه بانک

بازکننده اعتبار برای بانک پرداخت‌کننده، قبولی‌دهنده یا معامله‌کننده پوششی در شعبه یا اداره‌ای از خود و یا در یک بانک ثالث (که از این پس آنها را تحت‌عنوان بانک پوشش‌دهنده نام خواهیم برد)، فراهم آورد بایستی دستورات یا مجوز صحیح مربوط به پوشش را در زمان مناسب به بانک پوشش‌دهنده ابلاغ نموده و از مشروط کردن پرداخت به اینکه بانک درخواست‌کننده باید برای بانک پوشش‌دهنده رعایت شرایط و مقررات اعتبار را گواهی نماید، خودداری کند.

منطق این ماده روشن است، یعنی بانکی که تنها یک پرداخت ساده را انجام می‌دهد (بانک پوشش‌دهنده) نباید مجبور گردد مطابقت کامل اسناد و رعایت شرایط و ضوابط اعتبار را مورد رسیدگی قرار دهد. علت گنجاندن این ماده در مقررات متحدالشکل این بود که در گذشته بانکهای بازکننده اعتبار اغلب مقرر می‌نمودند بانک پرداخت، قبولی یا معامله‌کننده هنگام درخواست پوشش از بانک پوشش‌دهنده، رعایت شرایط و ضوابط اعتبار و مطابقت اسناد را برای این بانک تأیید نمایند. ماده سیزده مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی سال ۱۹۷۴، مندرج در نشریه ۲۹۰ اتاق بازرگانی بین‌المللی قبلاً در این مورد چنین مقرر داشته بود: ((از بانک پرداخت یا معامله‌کننده‌ای که مجاز است از بانک ثالثی که بانک بازکننده تعیین نموده است

درخواست پوشش نماید نباید درخواست نمود برای بانک ثالث تأیید نماید که پرداخت یا معامله را مطابق شرایط اعتبار انجام داده است)). بنابراین بند الف ماده ۲۱ درنشریه شماره ۴۰۰ ضمن تأکید و وضوح بیشتر در این مورد برای نخستین بار اصطلاح بانک پوشش دهنده را در مقررات متحدالشکل وارد می‌نماید.

بانک پوشش دهنده موظف است با اولین درخواست بانک قبول کننده، پرداخت کننده و معامله کننده، پوشش لازم را فراهم آورد. چنانچه ذینفع اعتبار تمام شرایط و ضوابط اعتبار را رعایت نکرده باشد و یک بانک آنرا پرداخت، قبول یا معامله کند، بانک پوشش دهنده مسئول بازپس‌گیری وجوه پرداخت شده به این بانک نخواهد بود. هرگونه اعتراضی که در این مورد وجود داشته باشد تنها به بانک بازکننده و بانکی که اعتبار را پرداخت، قبول یا معامله نموده است مربوط می‌گردد و در این مورد بانک بازکننده باید مطابق مفاد ماده ۱۶ مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی سال ۱۹۸۳ عمل کند.

چنانچه بانک پوشش دهنده با اولین درخواست پوشش را تأمین نکند، طبق بند ((ب)) ماده بیست و یک این مقررات، بانک بازکننده متعهد به پرداخت است و باید با سریعترین وسیله ممکن ترتیب پرداخت وجه به بانک پرداخت یا

قبولی نویسی یا معامله کننده را فراهم آورد. چنانچه بانک پرداخت، قبول یا معامله کننده وجه اعتبار را به ذینفع پرداخته و سپس تقاضای پوشش نموده باشد و تأمین پوشش بیش از حد متعارف به طول انجامد، بانک بازکننده اعتبار طبق بند ج این ماده مسئول و متعهد جبران هرگونه منافی است که این بانکها از آن محروم می‌گردند. به عبارت دیگر بانک بازکننده ملزم به پرداخت بهره دیرکرد خواهد بود.

معمولاً مدتی به طول می‌انجامد تا بانک پوشش دهنده وجه اعتبار را حتی با سریعترین وسیله مخابراتی ممکن به حساب بانک پرداخت، قبول یا معامله کننده واریز نماید. این مدت زمان جزو تشریفات پرداخت وجه است و در عرف بانکداری بهره‌ای به آن تعلق نمی‌گیرد. لیکن در صورت تأخیر غیرمتعارف و بیش از حد، بانک بازکننده ملزم به پرداخت بهره دیرکرد خواهد بود. در صورتی که بانک پوشش دهنده به هر دلیل پوشش را تأمین ننماید بانک بازکننده باید با سریعترین وسیله ممکن بانک دیگری را مأمور تأمین پوشش نماید و قاعدتاً در عرف بانکداری به خاطر تأخیر معقول ناشی از انتخاب بانک دیگر و ارسال وجه، بهره دیرکردی نمی‌بایستی پرداخت گردد ولی در صورت تأخیر غیرمعقول، بهره دیرکرد تعلق خواهد گرفت.

ممکن است بانک پرداخت، قبول یا

معامله کننده تا تأمین پوشش از پرداخت وجه اعتبار به ذینفع خودداری نماید. این موضوع به بانک بازکننده اعتبار ارتباطی نداشته و به رابطه بین این بانکها و ذینفع مربوط می شود. به علاوه زمان اولین درخواست از جانب این بانکها بسته به ماهیت اعتبار متفاوت خواهد بود. برای مثال زمان اولین درخواست در یک اعتبار دیداری با یک اعتبار اسنادی قبولی مشابه نخواهد بود.

بانک بازکننده باید هنگام افتتاح اعتبار برای بانکهای پرداخت، قبول یا معامله کننده به موضوع مشخص نماید که پوشش از طریق بدهکار شدن حساب آن بانک نزد بانک پرداخت، قبول یا معامله کننده تأمین خواهد شد یا با بستن کار شدن حساب بانک پرداخت، قبول یا معامله کننده نزد بانک بازکننده یا درخواست پوشش از یک بانک ثالث مشخص. همچنین باید زمان تأمین پوشش را مشخص نماید و مطمئن گردد که دستورات لازم به بانک پوشش دهنده داده شده و وجوه لازم برای این بانک فراهم گردیده است.

غیر از روشهایی که فوقاً برای تأمین پوشش تشریح گردید از اعتبارات پوششی ساده ((Clean Reimbursement Credit)) نیز می توان برای این منظور استفاده کرد. اعتبار پوششی ساده ((اعتبار عبوری)) ((Transit Credit)) است. اعتبار عبوری اعتباریست که

بانکی واقع در یک کشور، از طرف یک متقاضی که در کشور دیگری قرار دارد، به نفع ذینفعی که در کشور ثالثی اقامت دارد، ابلاغ یا افتتاح می نماید. برای مثال فرض کنیم واردکننده ای در افغانستان قصد دارد کالایی از انگلستان وارد نماید و در کشور وی هیچ بانکی که با بانکهای انگلیس حساب داشته باشد یا در انگلستان شناخته شده باشد وجود ندارد. در این حالت وی به بانک افغانستان واقع در کشور خود مراجعه می کند. فرض کنیم این بانک با بانک ملی ایران حساب داشته باشد و بانک ملی ایران و بانک لندن نیز نزد یکدیگر حساب VOSTRO یا NOSTRO نگهداری کنند. در اینجا بانک افغانستان اعتباری به نفع ذینفع انگلیسی افتتاح و از بانک ملی ایران درخواست می کند آنرا به بانک لندن ابلاغ نماید. بانک لندن نیز این اعتبار را به ذینفع انگلیسی ابلاغ می نماید. در این صورت این اعتبار، عبوری خواهد بود. اکنون در این مکانیزم می توان ترتیبات خاصی جهت پرداخت به وجود آورد.

از آنجا که بانک ملی ایران با هر دو بانک حساب دارد بنابراین می تواند به عنوان بانک پوشش دهنده انتخاب شود. فرض کنیم وجه اعتبار به پوند باشد. ذینفع اعتبار پس از تهیه اسناد لازم به بانک لندن مراجعه می کند. بانک لندن از بانک ملی ایران درخواست پوشش می نماید. پوشش مزبور با بدهکار شدن حساب NOSTRO

در این صورت مسئولیت تأمین پوشش برای بانک لندن به عهده بانک ملی ایران خواهد بود زیرا تأیید اعتبار، بانک ملی ایران را در مقام افتتاح کننده اعتبار قرار می دهد. از طرف دیگر ممکن است بانک افغانستان درخواست کند بانک ملی ایران اعتبار را به نفع ذینفع انگلیسی افتتاح نماید که در این حالت نیز مسئولیت تأمین پوشش با بانک ملی ایران خواهد بود.

بانک ملی نزد بانک لندن تأمین می گردد. همزمان بانک ملی ایران با بانک افغانستان تسویه حساب می نماید. بانک لندن که بانک ابلاغ کننده انگلیسی است نیز اسناد اعتبار را مستقیماً برای بانک افغانستان ارسال می کند.

از طرف دیگر بانک ملی ایران می تواند اعتباری را که بانک افغانستان به نفع ذینفع انگلیسی افتتاح کرده است تأیید کند.

اطلاع رسانی

تهیه و تنظیم:

آخرین قوانین و مقررات اقتصادی - بازرگانی: رضا پاکدامن

قیمتهای مصوب کالاهای صادراتی: رضا پاکدامن

تازه‌های کتابخانه مؤسسه: اقدس طارانی، مریم هادوی

بررسی: محمدعلی تقی‌زاده گنجی

ابراهیم ناصح لطف‌آبادی